

Антощенко В.В. д-р екон. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет, Україна
Глянь Т.І. заступник генерального директора ПСП імені Фрунзе

Збалансований стійкий розвиток України в глобальному аспекті

Тривалий глобальний розвиток економіки, орієнтований лише на максимізацію прибутку і мінімізацію витрат і не має інших фундаментальних основ, призвело до серйозної деградації природного, соціального і навіть духовного середовища. Екологічні проблеми, глобальна зміна клімату, соціальна та гендерна нерівність – лише частина системних криз та глобальних викликів, із загостренням яких зіткнулися країни, корпорації та люди наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Це зіткнення призвело до перегляду глобального погляду світ і усвідомлення важливості стійкого розвитку. Цілі у сфері збалансованого стійкого розвитку є своєрідним заклик до дії у всіх країнах, незважаючи на рівень розвитку. Він націлений на покращення добробуту та захист нашої планети. Держави визнають, що заходи щодо ліквідації бідності повинні вживатися одночасно з зусиллями щодо нарощування економічного зростання та вирішення цілої низки питань у галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та працевлаштування, а також боротьби зі зміною клімату та захисту навколишнього середовища.

Думки про обмеженість природних ресурсів та необхідність стримувати безконтрольне зростання споживання вперше були висловлені ще давньогрецькими філософами. Але зазвичай поняття збалансованого розвитку пов'язують із англійським священиком та економістом Томасом Робертом Мальтусом. На початку ХVІІІ століття Мальтус висловив гіпотезу про те, що зростання населення відбувається в геометричній прогресії, а зростання виробництва продуктів харчування та ресурсів — в арифметичній і це в довгостроковому періоді призводить до лих: голоду, війн і навіть революцій. Особливо бурхливий сплеск ідей про обмеженість природних ресурсів та важливість усвідомленого виробництва та споживання стався через 170 років після публікації перших робіт Мальтуса. У 1972 році міжнародна громадська організація «Римський клуб» випустила першу доповідь – знамениті «Межі зростання» (The Limits to Growth) – результати математичного моделювання вичерпання природних ресурсів внаслідок зростання населення. Модель містила 12 сценаріїв, п'ять з яких описували катастрофічне зниження населення до 1-3 млрд осіб через надмірне зростання споживання, а сім сценаріїв були сприятливішими і спиралися на підвищення екологічної, демографічної та соціальної усвідомленості людства [1].

Поточне розуміння «сталого», «стійкого» розвитку затвердили в 1983 році, коли ООН скликала Всесвітню комісію з навколишнього середовища та розвитку, названу пізніше комісією Брундтланда (за прізвищем головуючого). Затверджений комісією термін «стійкий розвиток» (sustainable development) та його пояснення через зв'язок поколінь широко використовується до сьогодні, хоча, до речі, досить суперечливе у перекладі українською мовою. Проблеми з

відображенням в українській мові назви однієї з основних концепцій ООН визначають проблеми з її розумінням, часто перетворюючи не тільки назви, а і тексти, присвячені цій темі, на абсурдну мішанину зі слів, що суперечать одне одному. Щоб переконатися, що вираз «сталий розвиток» не має до «sustainable development» ніякого стосунку, варто просто зробити його зворотній переклад на англійську. Отримуємо «stable development», де «stable» означає «міцний, незмінний, стійкий». Виходить, що українською ми говоримо про «міцний, незмінний, стійкий розвиток». Стійкість – здатність довго зберігати і виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, псуванню, витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь. А слово «сталий» означає той, що не змінюється, зберігає той самий склад, розмір, однакову форму, величину і т. ін.; незмінний, постійний. Абсурдність виразу показує коріння прикметника «stable» – стабільний. Якщо ж звернутися до латинського «stabilis» – нерухомий, стоячий, то виходить «стоячий розвиток».

«Сталий розвиток» – не єдиний варіант перекладу «sustainable development» на українську [2]. Існує ще «збалансований розвиток». Це словосполучення використане в «Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку» [3, с.20]. Стійкий розвиток (англ. sustainable development), також гармонійний розвиток, збалансований розвиток – процес економічних і соціальних змін, при якому природні ресурси, напрям інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку, розвиток особистості та інституційні зміни узгоджені один з одним і зміцнюють нинішній та майбутній потенціал для задоволення людських потреб та устремлінь. Що стосується слова «баланс», то воно означає «рівновага, урівноваження» та походить від французького «balance – ваги». В свою чергу «balance» походить від латинського «bilanx» — такий, що має дві вагові чаші. Тож, що мається на увазі під «урівноваженим розвитком», яким чином він взагалі можливий, та який має стосунок до «сталого розвитку», залишається тільки здогадуватись. Стійкий розвиток – комплекс заходів, націлених на задоволення поточних потреб людини за збереження довкілля та ресурсів, тобто без шкоди можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Стійкий розвиток можливий при рівновазі трьох основних складових: економічне зростання, соціальна відповідальність та екологічний баланс. Згідно з програмним документом ООН «Порядок денний у галузі сталого розвитку» від 2015 року, виділяється 17 цілей сталого розвитку. Не всі їх однаково актуальні для різних частин світу, проте їх досягнення в цілому дозволить підвищити якість життя нинішніх і майбутніх поколінь [1].

Різні автори вже не раз наголошували на неточності українського перекладу зарубіжного виразу (англ. sustainable development, фр. développement durable, нім. nachhaltige Entwicklung). У європейських мовах переклад таких слів дається так: англ. sustainable – стійкий, життєздатний; екологічно раціональний, що забезпечує облік майбутніх потреб; development – розвиток, зростання, вдосконалення, еволюція, виклад, розкриття, результат, підприємство, оброблена ділянка землі, розробка, виробництво; фр. développement – розвиток; durable – міцний, довготривалий, тривалий, тривалого користування, довговічний, надійний. В трактуванні з німецької «nachhaltige» – стійкий;

«entwicklung» – розвиток, прояв, розробка, створення, конструкція, розгортання, зміна, конструювання, модернізація, проект, проектування. У цьому контексті цей переклад повинен мати вужчий зміст. Це – розвиток, що «триває» («самодостатній»), але й такий, що не суперечить подальшому існуванню людства та розвитку його в колишньому напрямку.

На думку багатьох експертів, є деяка суперечливість, алогічність україномовного варіанту перекладу терміна sustainable development. «Сталий» передбачає рівновагу, а «розвиток» можливий лише за умови постійного виходу системи з рівноважного стану. Стійкий розвиток моделі використання ресурсів, яка спрямована на задоволення потреб людини при збереженні навколишнього середовища, з тим, що ці потреби можуть бути задоволені не тільки для сьогодення, але й для майбутніх поколінь [3, с.78; 4, с.95].

Незважаючи на різні підходи і розуміння «сталого» та «стійкого» розвитку, варто зауважити, що цілі розвитку безпосередньо пов'язані з миром і стабільністю. Взаємозв'язок між миром, з одного боку, та продовольчою безпекою, з іншого є одним із факторів, що зумовлюють на сучасному етапі абсолютну необхідність збалансованого стійкого розвитку у глобальному масштабі. Стійкий збалансований розвиток – такий розвиток суспільства, у якому поліпшуються умови життя, а вплив на довкілля залишається у межах господарської ємності біосфери, отже не руйнується природна основа функціонування людства. При стійкому збалансованому розвитку задоволення потреб здійснюється без шкоди майбутніх поколінь, а концепція розвитку сприймається як передумова довгострокового прогресу людства, супроводжуваного примноженням капіталу та поліпшенням екологічних умов. Варто зауважити, що для України збалансований розвиток має обов'язково супроводжуватися відходом від «боргозалежної економічної моделі», орієнтованої на споживання.

Список використаних джерел:

1. Sustainable Development Goals Report. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/progress-report/> (дата звернення: 21.09.2022);
2. Указ Президента України від 30.09.2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (дата звернення: 25.09.2022);
3. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. — Львів: Кальварія, 2017. 164 с.;
4. Батюк Л.А., Антощенкова В.В. Інноваційно-технологічні чинники глобального економічного розвитку. Науковий економічний журнал «Інтелект XXI», №1, Національний університет харчових технологій, ГО «Інститут проблем конкуренції», Видавничий дім «Гельветика», Київ, 2019. С.76-80.;
5. Антощенкова В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Харків: ХНТУСГ, 2019. Вип. 200. С. 84-95с.